

Gerotxoago, gizon-txikiak, mutillari bere astoa erakutsita, esan eutsan:

—Eutso asto au euretzat: iretzako lagunik onena, berau dok izan be-ta... Eu noiz ilgo azan jakin nai ba'dok, barriz, oa asto onegaz mendirik-mendi, ta bide asko igarota gero, astoak ir estul egin dagizanean, orduantxe jakingo dok noiz ilgo azan: astoak iru estul egin dagizanean, ire azkena orduantxe izango dok-eta.

Mutilla, gizon txikiak esanikoaz ikaratuta, astoa aurrean ebala, mendia-gora abiau zan. Apur baten ibillita gero, mendi-barrenean, astoak estul egin eban; eta gerotxoago barriri be estul egin eban. Bigarren estulak mutilla lau orrien ikaran imiñi eban, bere azkena ur-urrean izango zalakoan. Irugarren estula entzun ebanean, barriz, Bidekurutze'ko mutilla, bere azkena orduantxe izango zala-ta, bildurren bildurrez arrituta, konorte bagarik lurrera jausi zan.

Olan egola, bertatik lau gizon igaro ziran; eta bidearen erdian mutilla konorte bagarik ikusi ebanean, ildakoren bat izango zala uste izan eben. Eta lau gizon areik, Bidekurutze'ko mutilla ilda egoalakoan, sorbaldetan artuta, erruki aundiz eroan eben.

Lau gizonok, mutil eta guzti mendia-beera etozala, bide-gurutze batera eldu ziran. Lau bide egozan an. Eta gizon bik bide batetik joatea nai izan eben; beste biak, ostera, beste bide batetik. Zein bideri jarraitu ebatzi ezifnik ziarduela, gizonok, eztabida gogorrean asita, asarre bizitan jarri ziran.

Orduan, ildakotzat egoan mutillak, bere arpegia bat-batean gora jaso ta eskuaz alboko bide bat erakutsiez, abots itun-itunez esan eban:

—Ni, bizirik nengoanean, bide orretatik joaten nintzan...

Mutillaren abots ituna entzun ebanean, lau gizonak gelduta geratu ziran; eta ildakoak berba egin eutsela-ta, "gorpua" bertan-bera bidearen erdian itxita, anka-joko errimeka egin eben.

Bidekurutze'ko mutilla be, bere burua bakarrik ikustean, bildurrez ariñeketan asi zan; bera eroan eben gizonak arrapau gurarik, arin-arin joan zan, deadarka zirautsela: "Or nok, or nok...!"

Eta bidez-bide, itxumustuka, gizon eta mutil mendi-gaillurrean zear aienatu ziran.

VII

OTSOA TA AZERIA

Gau baten, otsoa ta azeria asarratu egin ziran, otsoak azeria iruntsi egin nai izan ebalako.

Eta alkarregaz asarreka ziarduela, azeriak otsoari auxe esan eutsan:

—Otsoko: ez nagik jan... ez nagik iruntsi... nik be bizia euk aiña edo geiago maite yoat-eta.

—Ez, nire bizia ez; nire bizia ik ez dok nik lez maite —esan eutran otsoak asarre-bitsetan—. Zortzi egun onetan gosez naiagok: or mendietan zer agoratu arean be ez yoat aurkitu; goseak il-bearrean naiagok... Beraz, onenbeste maite dodan biziari iraunerazoteko, ire soñaren ma-min-azurak oraintxe bertan sabeleratu bear yoadaz. Iruntsi egin bear aut...

—Tirok, otsoko; itzi nagik baketan; ez nagik jan beintzat —eskatu eutsan barriro be azeriak—. Ire gose aundia asetzeko lekura, oraintxe bertontxe eroango aut: gaztae aundi bat dagoan lekura eroango aut...

—Gaztae ori, nün yagok, ba? —itandu eutsan otsoak begi argiz—. Tirok, esan egistak arin, galdu bear aut bestela-ta...

Ori entzunda, azeriak otsoa oxingira batera eroan eban; eta oxingira aretan illargiaren irudia ikusi eben. Otsoari, baiña, illargiaren irudia gaztae audi bat zala otu yakon.

Orduan, otsoa, gaztaea jatearren, oxinēko ura edaten asi zan: alan ura kendu ezker, gaztaea beingoan agoratuko ebala-ta. Alan, ba, ura edan eta edan egiten eban.

Ainbeste ur edaten ikusita, azeriak, txantxetan-benetan, otsoari auxe zirautsan:

—I, otsoko: gaztae ori nekez lortzeko gauzea dok, antza: orrenbeste ta orrenbeste ur edan dokanarren, gaztae miragarri ori len aiña urrin edo urriñago ikusten yoagu-ta... Emen orretan ekin baiño obe izango yoaku, Txarrantxa'ko aitita ta Maluta'ko amamaren etxera joanda, morokillaz ase ta bete egin... Ez deritxak, otsoko? Gure gose mingarriko antxe kenduko yoaguz...

—Bai, bai; olan obe yoagu izan be... Joan gaitez an oraintxe bertan aitita-amamakana —erantzun eutsan otsoak.

Esan eta egin, azeriaren asmoari otsoak ondo baiño obeto erizita, biak batera, ariñeketan saltoka, Txarrantxa'ko aitita ta Maluta'ko amamaren basetxera joan zirn. Eta basetxe aretara eldu ziranean, aitita-amamak garia garbitzen ziarduela aurkitu ebezan.

Gure aitita-amamak, alako abere maltzurak etxe-inguruan ikustean, ez ziran bape poztu; itundu bai, oster. Ori zala-ta, atso-aguratxoak, alkarri berbatxo bat egiteko be adorerik ez ebela, euren arazoari, ixillean, aurrera jarraitu eutsoen. Aretan ziarduela, azeriak otsoari irakatsita, otsoak bere sabeleko ur guztia porrostadaka jaurti eban. Eta ur ugari arek, basetxeko atartean egozan gari guztiak ondatuta itzi ebezan.

Ondatze arek, Txarrantxa'ko aitita ta Maluta'ko amama asarre bizitan jarri ebazan; eta atso-aguratxo areik, asarrearen amorruz, adaki aundi bana artuta, otsoari bizkarra bero-bero egin eutsoen. Orduan bai otsoaren garraziak eta ululuak!

Bitartean, azeri maltzurak basetxeko sutondoan morokilla sendo jaten eban. Ase ta bete zanean, barriz, azeria, galdarillako morokil ondarraz bere bizkarra ondo igurtzita ebala, basorantz astiro-astiro abiau zan. Eta bide apur bat olan igarorik, bide-ertzeko labarpe baten otsoa aienaka ta garrazika egoala aurkitu eban.

Otsoa taiu aretan ikustean, azeria be azur guztiak apurtuta bai-leukazan, negarrez ta uluka, deadar baten asi zan.

Otsoa, azeriaren negarrak entzutean, biotz-beratuta, bigunduta gelditu zan: aitita-amamaren zartadak arean be, urrean, a geiago mindu ebela-ta.

—Azeri, zer dok? —itandu eutsan abots tamaltsuz.

—Oi, otsoko!: orreik, atso-agura denganiñook, dana apurtuta itzi naiোক; sekulako zartadakaz birrinduta itzi naiোক...

—Iri be bai, ez dok? —esan eutsan otsoak ikaraz—. Zirtzil orreik, iri bakarrik ez, neuri be a zelakoak emon dastezan! Orrekaz ezin dai-tekek: agirakea ta makillea baiño ez yaukek euki be-ta...

—Ire bizkarrak, nireak aiña zartada artu dauanik, ezetara be ezin yoat sinistu, otsoko. Begiratu egiok ondo nire bizkar gaiso oni... odol-duta yagok dana... Eskerrak ora miragarritz igurtzi dodalako. Olako miñak, nok jasan, bestela? Olan be, min aundirik jasan bagarik, oinkadatxo bat be ezin emon yoat. Oi, nire mamin-azurrak! Ni baiño oskozaz obeto agoala uste yoat, otsoko...

—Bai... nire miñak ireak bestekoak ez dozakala esango neukek neuk be. Ik baiño ibilpide bizkorragoa, beintzat, ba-yaukoat euki...

—Erruki adi nitzaz, ba, otsoko, mendira bakarrik joateko be ez nok-eta...

—Olan ba'dok... euk gura izan ezkeru, neure bizkar-ganean eroango aut —esan eutsan otsoak samurtasunez.

—Gura izango ez yoat, ba? —erantzun eutsan azeriak pozez beterik—. Eroan nagik oraintxe berton...

Eta geiagoko bagarik, otsoa, azeria bizkar-ganean ebala, bideak eta basoak alik bizkorren igarota, beingo baten mendi-gaillurrera eldu zan.

Eta otsoa, azeriaren bizitoki-zulora eldu zanean, gelditu egin zan. Orduan, azeriak, bere bizitoki-ondoan ziur egoala-ta, bere lepoko morokil ondarra otsoari musturretara jaurti eutsan, irriz eta barrez zirautsala:

—Otsoko: nik ez yaukoat goserik ez miñik. Makillakaden zartadak

euretzat bakarrik izan dozak, eta ondo irabazita. Urrengoan, iñoren bi-ziari begirune geiago izan egiok...

Eta ori esanda beste bagarik, azeria bere zulorantz abiau zan. Baiña otsoak, irri ta barre egin eutsala-ta, azeriari buztanetik agiñakaz oratuta, ez eutsan zulora sartzen itxi. Orrenbesteaz, azeria estutu egin zan; eta buztanetik agin zorrotz areik aldentzearren, otsoari berba eragin eutsan, esanez:

—Otsoko!: ori dok gosea!

—Gosea diñok? Oraintxe konponduko aut... —erantzun eutsan otsoak amorrus betarik.

Baiña azeria, otsoaren agiñak bere buztanetik aldentzean, barre-algara bat eginda, "rrast!", bere zulora sartu zan. Eta otsoa, ago bete agiñaz eta gose galantaz, zulo-ertzean negar baten gelditu zan.

